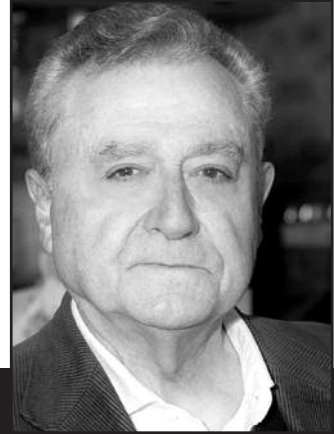




# La meva visió d'Andorra versus Europa

**Jordi MARQUET i MANDICÓ**



La línia divisòria entre dos països s'ha prestat, des de temps immemorials, a una pràctica coneguda com el comerç transfronterer. En el cas d'Andorra, els capricis de la història van dibuixar un territori neutre incrustat entre dos grans estats. Un territori que primer va esdevenir un país independent i, després, un estat de dret, amb l'afegit que a efectes d'intercanvis comercials ha tingut les característiques d'una zona franca. Aquesta particularitat va comportar una singular rellevància en el sentit que les mercaderies, en lloc de transitar d'un país a l'altre, podien ser emmagatzemades, transformades i gràcies a l'enginy i a la iniciativa dels seus habitants, propiciar la creació d'un comerç pròsper, competitiu, variat i innovador, ajudat per una banca que es beneficiava d'una posició estratègica i del dinamisme de l'economia del país. Amb els anys es van anar generant una sèrie de serveis propis d'un país modern, dotat d'una facultat d'adaptació espectacular.

És cert que, durant molts segles, Andorra va passar desapercibuda als ulls del món, tot i que a principis del segle passat, la frase "Aquí Radio Andorra" es va convertir en un eslògan universalment conegut. El país vivia d'una economia de subsistència, basada en una precària agricultura i en la ramaderia, i es beneficiava d'un afegit miraculós: el contraban. Una paraula que, a casa nostra, no té, ni ha tingut mai, cap connotació pejorativa. El comerç era residual en aquell moment, però tot i això, l'Artur Osona en el llibre *La República d'Andorra. 1896* ja deia que "En la vila de Sant Julià de Lòria hi ha set botiges en las que's troban gèneros y teixits de cotó de tota mena, com també quincalla, cristalls i porcellana, procedents de França, que es fàcilment intrduhit a Espanya". Es pot imaginar que, a les altres parròquies, hi havia una activitat comercial similar, amb la vista posada als dos països veïns.

## **Emigrar per buscar-se la vida i connectar-se a l'exterior**

Els anys van anar passant i els que no podien viure a la propietat, reservada a l'hereu o a la pubilla, no tenien més remei que buscar-se la vida a França o a Espanya. Curiosament, aquesta

pràctica, fruit de la precarietat, va tenir uns efectes positius perquè els coneixements adquirits pels cabalers o les cabaleres a l'exterior repercutien, tard o d'hora, a la casa pairal i posaven al dia una economia que, sense ells, hauria quedat obsoleta. I qui sap si el país no hauria desaparegut?

A tall d'exemple, cabaleres i cabalers com la Kima Calvó, de Santa Coloma, que va esdevenir la cuinera personal del president de la República Francesa Vincent Auriol; el Cinto Rossell de ca l'Abad d'Encamp, conegut com el *Poma de Terra*, que va ser, durant la dècada dels 60, el més gran negociant de trufes del Mercat Comú; o el Bonaventura Adellach, de cal Fijat de Llorts, un dels savis multidisciplinaris que Andorra ha conegut mai. I la llista seria llarga...

El despertar comercial i econòmic d'Andorra s'ha d'associar amb dues dates: la construcció de la carretera de Soldeu a França, l'any 1911, i la de la carretera de la Seu d'Urgell a Andorra la Vella, l'any 1913, l'última inaugurada pel copríncep Benlloch. En el llibre *100 anys de la carretera amb la Seu d'Urgell*, una obra rellevant, coordinada pel departament d'Ordenament Territorial, el síndic de l'època, Bonaventura Mestre, en el seu discurs inaugural la va encertar en dir que "una altra època comença ara per la nostra nació, un nou pervindre, una nova societat amb necessitats enterament diferents. L'antich que's cau a trossos y 'l nou, una via nova que va a invadir-ho tot". Però no havia de ser fins a final dels anys 20, gràcies a l'encert dels tractes amb Fhasa, que Andorra es dotaria d'una xarxa de carreteres que interconnectarien tots els seus pobles i que hi portarien la llum.

Gràcies a la millora de les comunicacions, el país enceta uns intercanvis comercials molt més fluids. Els visitants hi accedeixen més fàcilment; el turisme descobreix Andorra. Els petits comerços de cada parròquia afegeixen als tradicionals articles de queviures i roba destinats a la població local els productes més diversos i innovadors que demanen els turistes. Paral·lelament i aprofitant l'accés a l'aigua termal, es construeixen, a la vora del riu Madriu, els primers hotels a Escaldes-Engordany, com l'hotel Termas, el Palacín o el Paulet, entre d'altres, així com el prestigiós hostel Valira, inaugurat l'any 1933.

## L'esclat de la guerra

Aquesta activitat turística plàcida i innovadora va conèixer una època daurada fins a l'esclat de la Guerra Civil espanyola, l'any 1936. En aquell moment els turistes espanyols, per raons òbvies, van deixar d'acudir al país, però la precarietat que va viure la devastada Espanya va fer que aquest país es recordés de la proximitat d'Andorra per abastir-se de tots els articles de primera necessitat. Aquí va néixer una nova vocació per al país, mirar cap a França i Europa per importar tots els productes que Espanya necessitava. En aquells moments convulsos, Andorra es va convertir en una terra d'asil per als refugiats que fugien de la guerra, bona part dels quals es van establir al país, així com un nombre important de la mà d'obra contractada per Fhasa. Tots ells van contribuir a la prosperitat de la nova Andorra.

Probablement el destí d'Andorra hauria estat diferent si no s'hagués produït un fet històric puntual a l'estació d'Hendaia. I un es podria preguntar, què hi té a veure Hendaia amb Andorra? El dia 23 d'octubre de l'any 1940 tot hauria canviat si en reconeixement de l'ajuda que havia prestat Hitler a Franco durant la guerra, Franco s'hagués implicat en la causa del nazisme. Andorra hauria quedat entre un país ocupat, com ho era França, i un país hitlerià que hauria estat Espanya.

Andorra s'hauria quedat a les fosques i la seva economia creixent hauria quedat aniquilada. Què hauria passat llavors, l'any 1945?

Una situació que recorda l'època de la Revolució Francesa entre el 21 de gener de 1793, quan el rei de França Lluís XVI va ser guillotinat, i el 27 de març de 1806, quan Andorra va recuperar el copríncep francès gràcies al decret de Napoleó que va ser lliurat pel prefecte de l'Arieja a les autoritats andorranes. Segons Lawrence Klingman en el seu article publicat a *The National Geographic Magazine*, l'agost del 1949, abans de signar el decret, Napoleó hauria declarat que "Andorra és massa fantàstica, deixem-la com una peça de museu".

És molt probable que durant tot el temps en què Andorra va viure sense copríncep francès l'ajuda del copríncep episcopal fos cabdal per no precipitar els esdeveniments i esperar un canvi de règim polític estable a França, cosa que es va produir amb Napoleó. Durant aquells tretze anys que es van fer molt llargs probablement va néixer l'expressió *fer l'andorrà*.

Aquests només són dos exemples dels nombrosos episodis als quals ha sobreviscut Andorra durant els seus 740 anys d'història, durant els quals sovint ha passat desapercibuda. El seu Consell de la Terra, humil, eficaç i orgullós de la seva identitat, vetllava pels interessos del país, de la mà del copríncep episcopal, sense oblidar el copríncep francès. L'astúcia dels andorrans feia la resta.

Queda clar que gràcies a la no-simultaneïtat de les dues guerres es va produir l'expansió econòmica d'Andorra. Quan França es va trobar en dificultats, a partir de l'any 1939, Andorra va facilitar al client francès tots els articles procedents d'Espanya, Portugal o Tànger, entre d'altres països no ocupats. Després de la guerra, el ciutadà francès es va beneficiar dels congés *payés* i Andorra va veure aparèixer un turisme francès providencial que va durar molts anys.

Tots aquests esdeveniments van familiaritzar Andorra amb el comerç internacional, i molt abans de saber que un dia Europa seria un continent unit, el Principat ja hi havia establert relacions comercials. El comerç andorrà va anar creixent sense pensar que unes dates essencials marcarien el seu futur: 1957, Tractat de Roma; 1958, arribada del general De Gaulle al poder i establiment del tractat d'amistat franco-alemany, amb Konrad Adenauer, l'any 1963.

## Artesania i comerç

En un dels seus glossaris que llegia cada nit a Radio de les Valls i que va dedicar a Sergi Mas el dia 30 d'agost del 1959, el mestre Josep Fontbernat va establir un clarivident paral·lel entre l'artesania i el comerç. N'he seleccionat un extracte:

"L'artesania i el comerç són com dos germans que no estarien gaire d'acord. El primer va a poc a poc i es diu a ell mateix: 'menjar poc i pair bé'. Al segon, li agrada anar de pressa, i és per això que sovint s'entrebanca i es trenca la nou del coll. Seria bonic de veure un dia al nostre país andorrà, els artesans fent ceràmiques, forjant el ferro com abans: relligant llibres i treballant la fusta artísticament. La indústria és per als països grans on tothom es pot barrejar. L'artesania és per als països venerables, de tradicions ancestrals, on tot és harmonia, on els dies tenen 24 hores i les hores 60 minuts. I que cada matí quan surt el sol surt per a tothom".

Fontbernat no solament era poeta i músic, sinó que també havia fet una incursió en el món polític abans de l'any 1936. Això explica la seva amplitud de mires i aquest poder que tenen les persones il·lustrades de llegir el futur amb poc marge d'error.

Des d'una altra perspectiva, és cert que "el germà comerç" com l'anomena el mestre va fer un recorregut valuós, per no dir brillant. Que va tenir alguns entrebancs? Naturalment. Però els va superar tan bé que va créixer de forma imparabile fins a constituir la columna vertebral de la nostra economia a l'entorn de la qual es van articular totes les activitats complementàries citades més amunt, que eren pròpies d'un estat modern i que encara es van incrementar.

És un fet que el comerç es va beneficiar dels anys en què el règim autàrquic del franquisme practicava uns aranzels tan prohibitius que animava la clientela espanyola a venir a comprar, tota extasiada, els productes més diversos. Quant als turistes francesos i de la resta d'Europa, trobaven a Andorra un resum d'Espanya i per extensió de la península Ibèrica i evitaven així tots els tràmits que el règim totalitari els podia exigir.

Eren anys d'expansió *bon enfant*, en què ningú no s'estranyava si els records d'Andorra tenien un regust *ibérico-flamenco-taurino*... I si els vins típics venuts en garrafes de 2 litres disposades arreu en atractives piràmides lluien els noms d'Oporto, de Màlaga i de Moscatell. En aquell moment, hi havia dos locals emblemàtics que van marcar una època: la mítica sala de festes La Rotonda i les Arenes Monumentals. La gresca estava garantida!

Andorra exhibia una singular facultat d'adaptació. Els andorrans n'eren absolutament conscients, i els visitants... encantats.

Paral·lelament en el comerç no tot era folklore. S'anava dinamitzant tot i especialitzant-se. Tant és així que quan va morir el dictador espanyol, el turisme va créixer més que mai perquè una vegada més, a Andorra s'hi trobava de tot i també els millors especialistes de cada ram. Els nostres proveïdors europeus, començant pels nostres veïns del nord i els del sud ens tenien en alta consideració. I no parlem de les relacions diplomàtiques! Mai no han sigut tan bones! En aquell moment, era una pràctica corrent obtenir, a través de les dues vegueries, unes llicències d'importació per a productes estrangers –que no fossin ni francesos ni espanyols–, i és clar, el tabac era un dels més sol·licitats. Aquest sistema es va perllongar durant molts anys, fins a l'aprovació de la Constitució, l'any 1993.

L'expansió econòmica experimentava un creixement continu i precisament la Constitució va marcar una fita que molts ciutadans vam considerar com un premi. Andorra esdevenia un estat de dret i el seu poble... sobirà.

De llavors ençà, de forma incipient es van expressar unes pràctiques que feia dies que covaven. En tant que país tercer, Andorra es va beneficiar dels excedents agrícoles de la UE, que estaven destinats als països de les mateixes característiques, això sí, per al seu propi consum a uns preus baixos. I com que Andorra no els podia absorbir en la seva totalitat a causa de la seva població reduïda, ni amb l'ajuda del comerç, els va exportar a França i a Espanya per sota del preu de mercat, de tal manera que pertorbava l'economia agrícola de cada país així com la de la PAC (*politique agricole communautaire*). El malestar resultant d'aquesta pràctica va arribar a les més altes instàncies nacionals i europees, que van reaccionar amb contundència. Vull creure que a hores d'ara tot això ja és història.

## **Tabac i contraban**

El tabac coneixia els seus dies de glòria i el seu contraban –que ha sigut tradicionalment una activitat necessària per a moltes famílies– havia arribat a uns extrems tan exagerats que alguns

països com Anglaterra van intercedir amb fermesa prop del Consell d'Europa per posar fi a la inèrcia d'aquesta pràctica. Havíem oblidat que la sostenibilitat en matèria de tabac correspon al pes del fardo que el paquetaire pot portar.

Després d'una pausa relativa, el contraban de tabac ha continuat. El proppassat 14 de juliol, l'ambaixadora de França, Jocelyne Caballero, en la seva intervenció va posar aquesta qüestió damunt de la taula i va expressar –això sí, de forma diplomàtica com li escau– els millors auguris de solució.

El cas és que hem arribat a un punt delicat, on una pràctica a totes llums desproporcionada constitueix el 30% del PIB i posa en perill no solament l'equilibri de les nostres finances sinó la nostra reputació si no hi posem remei. És un fet que el tabac està íntimament lligat a l'economia andorrana. De tots els temps, el cultiu del tabac s'ha practicat al nostre país, ajudat per la circumstància que des del segle XVIII, a França i Espanya, el seu cultiu era monopoli d'estat. Per aquest motiu, el contraban va néixer d'una manera natural, perquè els clients abundaven per les dues bandes del Pirineu. En fer-se més exigents, la tradicional escafarlata, la picadura i els caliquenyos, van donar peu a productes fabricats per les petites empreses artesanes d'Andorra: Reig-Gresa (Patau), Julià Reig, cal Pollet, cal Marfany, cal Canturri, entre d'altres. Més endavant, les fàbriques modernes van prendre el relleu; estem parlant de Tabacs Reig, Laudor i Catsa, que proposaven productes molt més elaborats amb uns *packagings* més atractius. Una part important de la matèria primera l'adquirien a Suïssa per elaborar marques acreditades com Meccarillos, Ormond o Rössli, entre d'altres. La resta la compraven als pagesos del país per fabricar les produccions tradicionals.

Quan la demanda va ser més especialitzada van néixer unes fàbriques amb llicència americana que, a l'ensems que van importar tabac de Virgínia, van fer créixer la producció local, després d'un acord al qual van arribar els pagesos, els fabricants i el Consell General. En virtut d'aquest conveni, els pagesos podien produir la mateixa quantitat de tabac que importaven els fabricants. Aquest fet va disparar la producció nacional i va fer que el tabac es cultivés en els indrets més insòlits. Aquest boom tabaquer va aportar a les finances nacionals un manà que mai s'haurien imaginat. L'acord històric obtingut pel cap de Govern Josep Pintat amb la Comunitat Econòmica Europea, el 28 de juny de 1990, i que beneficiava en prioritat el comerç andorrà no va ser suficient. La producció era tan important que el comerç en si era incapaç d'absorbir-la. Llavors no es va poder evitar la intensificació del contraban.

Actualment, el tabac és un dels protagonistes de les negociacions amb Europa per establir l'acord d'associació, si és que finalment es tria aquesta fórmula. La cosa no és fàcil, perquè tots els actors de l'economia i de la política andorrana hi estan preocupats: agricultors, comerciants, industrials i polítics. Aquest nus gordià no es desfà en quatre dies, i és molt probable que els nostres diplomàtics demanin als interlocutors europeus una llarga moratòria per tal de pal·liar a aquesta problemàtica. Ens escoltaran?

## Horitzó europeu

Durant tot aquest temps que hem evocat, Andorra ha anat per lliure i s'ha adaptat al seu entorn de manera envejable, pròpia d'un país petit, dinàmic i astut. Avui, i precisament des del 1993, les regles del joc han canviat. Andorra és un estat de dret, modern i, en tant que país tercer, ha de

trobar la plaça i el perfil que li correspon en un continent en contínua mutació. Implicarà això un salt al desconegut? És cert que la tasca no és senzilla; d'una banda tenim, a casa nostra, un corrent euroescèptic, nostàlgic d'un passat pròsper i individualista; i, de l'altra, tot un continent, aquesta Europa que és el nostre interlocutor i que està desenvolupant un projecte creat el 1957. Sens dubte l'ideal més ambiciós que s'hagi concebut mai en el món polític, econòmic, social i cultural, que es troba ara en un procés de perfeccionament permanent. I malgrat que s'hagi qüestionat episòdicament, té el mèrit d'haver-nos assegurat, a empentes i rodolons, 72 anys de pau des del final de la guerra. Integar 28 països al sí de la Unió Europea no ha estat cosa fàcil, tenint en compte les personalitats contrastades de cada país, les llengües, els costums, les vocacions i els molt comprensibles egoïsmes, que fan que cadascú vulgui treure un màxim d'avantatges del sistema sense deixar de mirar-se el melic.

Fer abstracció dels nacionalismes, que fragmentarien el continent, contenir els moviments d'extrema dreta i la xenofòbia creixent, no és cosa fàcil. Veure com un gran país com la Gran Bretanya marxa a través del Brexit, és matèria de preocupació. Però realment, s'havia integrat del tot a la Unió Europea?

Els petits països no poden pertorbar el sistema europeu. Al contrari, pel fet de ser fràgils encara en poden treure més avantatges perquè no molesten a ningú.

Avui, a la nostra classe política li toca negociar el nostre futur al sí de la Unió Europea. No serà una negociació senzilla, perquè no solament afectarà el comerç, sinó que també concernirà el sector dels serveis i la lliure circulació de persones.

Fins ara, amb la seva actitud i el seu saber estar, Andorra se n'ha sortit sempre, de tots els problemes i situacions compromeses. La humilitat no està renyida amb la valentia i, encara menys, amb la dignitat. D'altra banda, els dos Coprínceps ens han fet costat en moments difícils i cabdals per al nostre futur. Estic molt esperançat en l'ajuda que el nostre flamant copríncep, europeïsta convençut, aportarà als nostres mandataris en les futures negociacions amb la Unió Europea. Així ho va manifestar al cap de Govern i al síndic, que el van visitar recentment. El senyor Macron ens aconsellarà de la millor manera, n'estic convençut. Però abans hem d'endregar casa nostra.

Només ens faltava la sotragada que ha provocat al sector bancari el problema de BPA. La credibilitat de la banca, puntal indispensable de la nostra economia, ha estat fortament qüestionada. Aquest assumpte ha suscitat a dins i a fora del país els comentaris més diversos i negatius. Comprendreu la meva preocupació, que és la de cadascun de nosaltres.

El resultat d'aquests fets és que en pocs anys hem anant perdent la bona imatge que ens havíem guanyat laboriosament, tant en les més altes esferes polítiques de França com d'Espanya, com en el continent europeu. No cal dir que les activitats que exercim eren pròpies de la nostra dimensió i feien l'admiraçió de tothom. Ara és el moment de girar full i d'encetar una nova etapa.

Em guardaré molt bé de posar en dubte la feina dels polítics i dels diplomàtics andorranos, que ens tenen al corrent periòdicament de tots els avenços que fan en les matèries més diverses i més feixugues, en particular en el tema financer. No cal oblidar que l'1 de gener del 2018 entra en vigor l'intercanvi automàtic d'informació fiscal. Aquest punt, lluny de ser un hàndicap per a Andorra, marcarà un punt d'inflexió pel que fa a l'activitat dels bancs a l'exterior.

M'atreviria a suggerir a totes les forces polítiques, vinguin d'on vinguin, fer un esforç per tal d'anar tots a l'una i no entestar-nos en batalles estèrils. El nostre país no ha passat mai, que jo sàpiga,

en la seva història un moment tan delicat. El seu futur està encara per decidir. El problema no és menor. Resoldre'l és un assumpte que ens concerneix a tots: polítics, societat civil, associacions, sindicats... Andorra és fràgil i la unió fa la força més que mai.

Estic convençut que a partir d'aquestes negociacions es pot obrir un nou horitzó per a Andorra. Cal treure profit de les nostres petites dimensions respecte a la gran Europa. Un dels grans anhels del govern està basat en l'obertura econòmica, però hem de mesurar quin tipus d'obertura. Les noves tecnologies poden permetre l'establiment d'*start-ups* que ocupen poc espai i que són susceptibles de ser molt rendibles. Aquest tipus d'empreses encaixen a la perfecció amb el nostre país, que ofereix una baixa tributació. I si a més, se'ls ha aplanat el camí perquè puguin aprofitar al màxim la seva capacitat exportadora sense entrebancs, es podrà aconseguir per a les arques de l'estat uns ingressos prou importants perquè el tabac ja no sigui tan preponderant en l'economia del país. Perquè fins ara, llevat de rares excepcions, només veiem aparèixer franquícies que vénen a competir amb les empreses locals.

Queda clar que estem *suplementant* i no *complementant*.

El senyor Antonio Garrigues Walker, l'any 1997, en el decurs d'una conferència ens va donar una pista: "Andorra retrobarà la personalitat que li pertany quan reemplaci la facilitat per la seguretat." En efecte, amb la seguretat en tots els àmbits: jurídic, econòmic, fiscal... el país recuperarà la credibilitat que li fa tanta falta i que obre totes les portes.

Però no perdem l'esperança! Com recordava el periodista Lluís Foix en un article d'opinió recent citant el ministre israelià Abba Eban: "Els homes i les nacions acaben fent sempre el més correcte després d'haver esgotat totes les altres possibilitats."

### **L'artesania retrobada. Noves alternatives**

Ah! L'artesania que es donava per perduda reapareix en nombroses activitats que serien llargues d'enumerar. Durant molts anys, el comerç i la indústria han fet créixer el país, i mentrestant, sense fer soroll, l'artesania ha anat seguint el seu camí. I per exemplificar-ho, fa pocs dies em vaig retrobar amb l'amic Sergi Mas, que ha viscut tota aquesta història que acabo de resumir com un observador privilegiat. Ell no ha canviat gens: optimista, positiu i amb un sentit de l'humor inalterable. Un exemple de serenitat que ha creat escola. Per sort hem recuperat la carn andorrana, la trumfa, la vinya, les confitures, la mel, les herbes remeieres, els licors casolans... Perquè és necessari fer un esforç d'imaginació per trobar noves fonts d'ingressos. Poden existir alternatives providencials ignorades fins ara i que tenim a l'abast de la mà i poden aportar una possible riquesa, com per exemple una utilització diferent del tabac.

Magda Marquet, investigadora andorrana a l'Institut Altea de San Diego i col·laboradora, amb el professor Larry Grill, del Pitzer Vaccine Institute, han descobert conjuntament l'eficàcia de vacunes a partir de la planta del tabac. La Universitat de Botswana, que col·labora amb ells, ja ha posat en aplicació aquests descobriments. Voldria remarcar que en el decurs d'una conferència que va fer Magda Marquet en el marc de la Universitat d'Estiu l'1 de setembre del 2010 va insinuar: "Crec que també podria ser un bon projecte per Andorra. Una vegada més, si pensem de manera creativa i veiem oportunitats en la crisi actual, aquesta aplicació podria ser una manera de transformar les plantacions de tabac andorranes en una indústria nova no contaminant i adaptada al país."

El tabac cura, no sempre mata. I si el tabac contribuís a la nostra salvació?

## A tall de conclusió

Qui pot posar en dubte el dinamisme d'un comerç que, en poc més de mig segle, ha estat a la base de la transformació del país?

Tots els sectors hi han guanyat: la construcció, la banca, els serveis en general i, de la seva mà, el turisme ha esdevingut l'activitat essencial que ens distingeix i que ningú no pot posar en dubte. Que es tracti de turisme d'hivern amb el domini esquiable més gran dels Pirineus i les instal·lacions més modernes d'Europa; que es tracti de turisme d'estiu (i de tot l'any), amb una profusió d'activitats esportives i culturals; o que es tracti de l'aprofitament de les aigües termals amb un centre termolúdic únic: Caldea.

Però això no és tot.

El comerç en si no ha estat mai tan atractiu i variat. Que no ofereix els diferencials de preus del passat? Això no és obstacle per al seu creixement. Ofereix molt més: innovació, professionalitat i, m'atreveiria a dir, glamur. Donant-li la mà, l'hostaleria presenta una oferta per a tots els gustos i tots els preus, que quan estigui regulada per una classificació oficial (que no hauria de trigar) farà créixer qualitativament la nostra freqüentació turística. Quant a la gastronomia, es fa difícil trobar en un espai tan reduït una varietat tan gran, tan creativa i tan imaginativa com la que tenim.

I de la indústria, què en direm? No hi pot haver indústria si hi ha fronteres entremig. El Govern ha signat convenis de no doble imposició (CDI) amb diferents països, però no n'hi ha prou. Si no s'obtenen d'Europa uns acords basats sobre la transparència que ens permetin exportar lliurement –i això també s'aplica al comerç–, quedarem estancats, una vegada més. Europa és el nostre destí i ens hem d'adaptar a les seves regles.

Les oportunitats que ens oferirà, si fem els deures, no seran selectives com fins ara, sinó que seran per a tothom. Si l'empresa privada hi guanya i si, atretes per una fiscalitat interessant i unes seguretats que hem enumerat anteriorment, les empreses foranes s'implanten, les arquitectures públiques hi guanyaran. Aquest és l'objectiu.

No cal oblidar que tenim les despeses d'un país gran i els recursos tradicionals limitats d'un país petit. I avui aquests recursos han tocat sostre. L'Estat té un deute d'uns 1.400 milions d'euros i unes necessitats cada dia més exigents, tant pel que fa a la salut, l'educació, els transports, les infraestructures, les despeses socials...

Si el nostre Copríncep s'ha proposat sacsejar una França carregada de talent però ensopida, si vol contribuir a aplicar aquesta teràpia al continent europeu ple de males praxis i contradiccions, però amb un potencial que ningú no pot posar en dubte, hem de seguir els seus consells. L'èxit és a tocar.

**Jordi Marquet i Mandicó,**

empresari, gastrònom, expresident-fundador de  
la Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra